

Kustannustoimittajia

Aikoinaan syntyi suuri kohu, kun paljastui, että Väinö Linnan *Tuntematon sotilaan* melkein pyhäksi koettu teksti ei ollutkaan tullut suoraan kirjailijan kynästä vaan sitä olivat vahvasti peukaloineet kustannustoimittajat. Vertailemalla kaikkien tuntemaa *Tuntematonta sotilasta* Linnan alkuperäiseen tekstiin, joka julkaistiin vuonna 2000 nimellä *Sotaromaani*, huomaa, kuinka valtava merkitys kustannustoimittajien ja muiden asiantuntijoiden työllä oli ollut. Kyse ei ole vain ronskista lyhentämisestä, vaan tekstistä poistettiin alatyylisiä vitsejä sekä uskonnollisesti ja poliittisesti provokatiivisia kohtia, lisäksi murrepiirteitä korjattiin vastaamaan perinteistä näkemystä niistä. Aiheellisesti kysyttiin, saako ja pitääkö näin tehdä.

Tuntemattoman sotilaan tekstin viilaaminen julkaisukuntoon ei ole poikkeus kaunokirjallisisa tuotteissa, vaan kustannustoimittajalla on edelleen oma tärkeä, mutta suurelle yleisölle näkymätön rooli kirjojen saattamisessa painokuntoon. Kirjailijoihin verrattuna kustannustoimittajat ovat kasvotonta taustajoukkoa, joita ei usein edes mainita nimeltä, vaikka elokuvien lopputeksteissä luetellaan nekin, jotka ovat hakeneet porukalle pizzat.

Myös tietokirjoja toimitetaan, ainakin jos julkaisijana on solidi, laatuun panostava kustantaja. Kerron kahdesta tällaisesta kokemuksesta viime kuukausien aikana. Ensimmäinen kokemukseni liittyi Gaudeamuksen kirjoihin ja haluan mainita kustannustoimittajan myös nimeltä. Hän on **Sanni Tengvall**.

Muistan reaktioni, kun ensimmäistä kertaa törmäsin Sannin ”punakynään” eli ehdotuksiin parantaa tekstiäni. Ajattelin: hienoa, kun kustantaja näkee näin paljon vaivaa sen eteen, että teksti olisi helppolukuista ja selkeää. Sitten kun näin, kuinka paljon korjausehdotuksia oli, seurasi ärtymys. Olen kirjoittanut paljon suurelle yleisölle ja saanut positiivista palautettakin kirjoistani, kuinka on mahdollista, että jokin kustannustoimittaja löytää näin paljon parannettavaa tekstistäni. Kun pääsin ärtymysvaiheen yli ja rupesin käymään läpi korjattuja kohtia, huomasin, kuinka hyviä parannuseh-

dotukset olivat, myös ne, jotka oli merkattu ”voisi ehkä korjata muotoon...” -koodilla. Otin lähes poikkeuksetta huomioon Sannin ehdotukset.

Sittemmin olen törmännyt Sannin toimitustapaan monissa julkaisuissa, viimeksi *Myrsky vodkalisissa* -kirjan (Gaudeamus 2016) viimeistelyssä. Sanni ehdotti korjauksia ja pieniä lisäyksiä, jotka auttavat akateemisen maailman ulkopuolista lukijaa ymmärtämään niitä kohtia, joissa käsitellään yliopistoja ja tiedepolitiikkaa. Joitakin tekstejä piti myös taustoitaa, koska niiden teemat linkittyivät joihinkin tapahtumiin, joiden yksityiskohdat ovat monelta jo unohduneet. Olen hyvin kiitollinen näistä ehdotuksista.

Toinen viime kuukausien kokemukseni liittyi kirjaan *New approach to research ethics*, jossa toisena tekijä on Henriikka Mustajoki. Kirjan kustantaa akateemisen kustannustoiminnan jättiläinen *Routledge*, jolla on valtavat resurssit tehdä huipputasoisia kirjoja maailmanlaajuisen jakeluun. Kustantajan tuotantokoneisto on myös kovin erilainen. Hyvin pian kävi ilmi, että joudumme asiomaan monen ”Sannin” kanssa. Prosessi on jaettu osa-alueisiin, joilla kullakin on vastuuhenkilö tai se on ulkoistettu freelance-toimittajalle. Niinpä olemme käyneet sähköpostikirjeenvaihtoa Philipin, Annan, Roseannen, Sarahin, Garyn, Emman ja Sethin kanssa. Voi olla, että tutustumme vielä yhteen kustannustoimittajaan, koska Roseanne ilmoitti pari päivää sitten siirtyneensä toisen kustantajan leipiin.

Tämä jälkimmäinen kokemus tuo mieleeni yliopiston hallinnon uudistamisen. Kun aikaisemmin saattoi hoitaa monia asioita yhden henkilön kanssa, nyt toiminnot on pirstaloitu monen eri ammatti-ihmisen tehtäväksi. Se on hämmäntävää ainakin aluksi, kun ei tiedä kenen puoleen kääntyä missäkin asiassa. En tiedä, millainen toimintamalli on kustannustehokkain, mutta ainakin asiakkaan näkökulmasta yhden luukun periaate on toimivin.

Uskon, että *Routledge* saa kirjamme markkinoille sovitun mukaisesti maaliskuun alussa. Uskon myös, että kirjan toimitustyö on viety huolella loppuun. Mutta kirjoittajan näkökulmasta Gaudeamuksen tapa toimia on paljon miellyttävämpi.

ARTO MUSTAJOKI

Kirjoittaja on Helsingin yliopiston venäjän kielen ja kirjallisuuden professori (emeritus).